

Domaće vijesti.

iz Hrvatske.

Hrvatski sabor. (Sjednica od 26. o. m.). Sjednica otvara podpredsjednik Dr. Udo Lukinić u 11 sati prije podne. Od vlade prisustvuju ban i odjelni predstojnici Fodroczy i Tropsch. Za zavisnik vodi bilježnik Veselov. — Iza prošlinskih podnesaka predstojnik predlaže za zast. Radčić, koji je u svom potonjem govoru rekao: „ako ne dođe do financijalne samostalnosti dočije iz svjetskog rata do hrvatsko-madžarskog rata, tako da će sve pravniti... — Prelazi se na dnevni red. Riječi ima zastup. Hrvoji, koji izjavlja, da će glasovati protiv zak. osnove o produljenju hrvatsko-madžarske nagodbe, jer da radi o podređenosti Hrvatske Ugarskoj. U ostalom narod, koji ne raspolaže svojim imetom, kom nije ni najmanje spominje i promicanje mađarske agrkulturne i zapuštanje Hrvatske. O banu kaže, da v se zastupa i u samom hrvatskom saboru interese mađarstva nego hrvatsva. (Predsjednik ga opominje). Nastavlja-jući veli, da je g. ban morao ustati na obranu hrvatskoga naroda, kad je Barzilai rekao, da etnografski položaj traži okupaciju... (Predsjednik ga prekida i veli mu, da to ne spada na stvar.) Kao zastupnik stranke narodnika ideala dužnost mi se čini bez ikakve zavisti ili mržnje, kako se našega naroda doimlje rad sadašnje većine i vlade. Mene bi veselilo, kad bi hrv.-srpska koalicija nastavila svoju prvašnju politiku. Baš naši vojnici na fronti kategorički zahtijevaju, da se već jednom dade hrvatskom narodu ono, što ga izludilo: da dobije svoju samostalnost, koji se zaide. (Pjesak kod opozicije. Predsjednik zvoni i poziva govornika, da se drži predmeta.) Zastup. Hrvoji nastavlja govoriti izvješćenjem o plesnoj cijeloj opoziciji. Predsjednik mu konačno odzvuče riječ, uz izjavu, da će gledje njemu, na onajmje mjestu metnuti prijedlog.

Zastup. Peršić citira glasove mađarske štampe o zahtjevima financ. samostalnosti Hrvata, koji da su po sudu tih novina nezakoniti. Peršić veli, da se je Hrvatska osnivanjem novčane centrale odrekla financ. samostalnosti. On drži, da većina nebi pak smjela i tako djetinje stvari obrati na hrvatski narod. Glasovat će protiv osnove.

Zastupnik Pavunić govori protiv osnove i naglašuje potrebu financ. samostalnosti, kao i podupiranje tekstilne industrije. Kad je kušao govoriti o političkoj supremaciji na Jadranu, odzue mu je predsjednik riječ.

Zast. Radčić veli, da će naše prilike i odnosaji zahtijevati vanredno intenzivni i gospodarski rad. Jadranu što je postalo je ono, što je bilo, kad se još nije otkrila Amerika. Rijeka nam je živi dokaz, kako bi moralo napredovati cijelo naše Primorje. Njemu nije toliko stalo do natpisa i zastava, ali on vidi u Primorju najdavoritiji i najdrastiji narod, koji je ali i najsiromašniji. Sjedinjenje Dalmacije i Hrvatske nije samo pitanje političko nego i financijalno. Govori nadalje o pošti i pošt. Stedioncima. Veli, da bi morali biti hrvatski natpisi na pošt. i štanskiim iskaznicama, jer da ovako izgledaju svijet mađarskim postojeticima. Pitanje našega razvika jest financijalna samostalnost, koja je on uvijek tražio i traži.

Predsjednik podjeljuje riječ izvjestitelju i prekida sjednicu do 6 sati poslije podne.

Strajk riječkih prodavačica. Javljuju iz Rijeke: Uvedenje maksimalnog cjenika dalo je riječkim prodavačicama povoda da stupe u štrajk. Njihov se štrajk sastoji u tome, da odustaju od donosańja živinskih namirnica na riječke tržnice, a to opravdavaju time, da su maksimalni cjenikom određene premiske cijene. Riječki list „li i Giornale“ savjetuje oblastima, da uskrate onim prodavačicama, koje svoje stvari nose odsele radnje na Sušak nego na Rijeku, knjižice, s kojima mogu podizati živčne potreštine na gradskoj aprovizaciji. — Da se može doći do neumjesnih prijedloga, nije ništa čudnovata, al da jedno javno glasilo dolazi do zagovaranja ovakvih nečovječnih mjera, to je ipak

malo previše. Uskratom hrane tjerati nekoga na prisilnu prodaju nije stajno u duhu vremena i kulture, a još manje časno za one, koje se kreću oko lista „li Giornale“. Džimo, da bi bilo mnogo pametnije, da oblasti ispitaju prilike u kojima se prodavačice nalaze i da li njihov štrajk uistinu osnovan na opravdanim razlozima, pa da se stvar uredi tako, da budu barem donekle zadovoljne i prodavačice i općinstvo.

Razne vijesti.

Za bosansko-hercegovačke invalide. U Zagrebu kane postaviti na dva mjesta velike škabice u obliku granata od 42 cm u svrhu sabiranja milodara za bosansko-hercegovačke invalide.

„Tu smo opet!“ U jednom od posljednjih brojeva „Berliner Tagblatta“ piše njegov glavni suradnik: „Neki je francuski crtač nacrtao koka i stavio pod njega riječi: „Tu smo opet!“ Mi smo i bez toga znali, da su oni još tu, i sigurno su se u tomu varali samo oni blaženi optimisti kod čaše piva i kod pišaćeg stola, koji sve gotovo kroz dvije godine neprijateljstva uvijek nanovo proglašuju pobjedjenim. Ovi su optimisti već prije rata bili u sigurnosti u svojim sudovima, jer nisu točno poznavali ni Engleske ni Francuske, ni Rusije, i jer im je i u putovanjima sasvim izbjeglo sve, što je bilo pod površinom ili daleko od njihova vlastitoga ja. Profivnici još nisu gotovi, i ruski rojnici nemaju kraja, i uvijek s nova počinju. Stoga je gosp. Bethmann-Hollweg imao sigurno pravo, kad je svom predgovorom i govoro vrlo skeptično govorio o izgledima mira. Medjutim je on upotrebio rečenice, koje su se u neprijateljskom inozemstvu, većinom hotimice, krivo razumjele. Njegovu su primjebdu, da se mir može izgraditi samo na temelju današnjega ratnoga položaja, ili ratne karte, protumacili su tako, kao da on hoće zadržati sve, što je danas u rukama njemačkih četa. Dapače francuski ocijelasti Dubrenski piše u „Humanite“: „To znači da njemačka sila misli zadržati sve, što je u zem. Francuska je amputirana, i ima takva ostaci. Belgija i Srbija izbrisane su i iz knjige života, i nemaju više uskrtnu. To je mir, što ga predlaže njemački državni kancelar, da skrači strasne muke naroda, kako on kaže.“ I Dubrenski poziva francuske socialiste na borbu do noža. Ovdje je već kod ratnih prilika primjećeno, da bi jasno i nedvojbino napuštanje živinskih ratnih ciljeva trebalo željeti već zato, jer će svijet porjedeliti ono, što se konačno postigne, sa onim, za čim se navodno išlo. Izjave, koje su s obzirom na ovo i ono mnogostroko formulirane, nisu do sada koristile stvari mira. No i onaj mir, koji bi narodu dostajao, očito se još ne može postići, i samo protiv toga moramo ustati, što neumorni ne — borci, koji se ne umaraju, nastoje da miru unaprijed zatvore put. Medjutim vani zatvaraju u golemim naporima n-umorni borci, praćeni s tisućim jedninih podrzava i jedni do drugome. Rusima put sa svojim scrama, sa svojim tijelima.“

Crna Gora i Albanija proglašene prostima od kolere. C. i kr. vojno-glavna gubernija u Crnoj Gori javlja, da je Crna Gora 24. maja proglašena prostom od kolere. Na temelju toga otpada potvrda na putnicima vojnika, koji su privremeno otpušteni na dopust, provedenom o bakteriološkom pretraživanju. Po brozavnoj prijavi XIX. zbora od 20. maja 1916. isto vrijedi i za Albaniju.

Dvije izjave o rumunjskoj neutralnosti. Otakako je započela nova raskolnuta, ispoljilo je življe na površini pitanje rumunjske neutralnosti, pa se tim bave mnogo antantni listovi, u prvom redu francuski. Iznašom slijedeće dvije izjave uzavajenih francuskih listova: „Petit Parisien“ piše: „Cas je odluke za Rumunjsko doba, ako ne će da dodje u opasnost, da će morati do konca rata ostati neutralna. Branitumov kabinet igra opasnu igru, ako se jednoj od ratujućih stranaka loče priključiti tek poslije pobjede, a prije mira. Takova uloga gledaoca može nego

vrijeme biti korisna, ali samo će učesnici u ovom velikom boju moći tražiti pravo na nagradu.“ — Održe piše „Echo de Paris“: „Francuska štampa neka sada prestane tražiti olahkome okolnosti za neutralističko bukarski kabinet, koji nije ispunio svoje dužnosti prema Srbiji. Saveznici ne smiju biti predusretljivi prema onima, koji se boje odgovornosti. Jer ove usluge — svršava „Echo“, podjećajući na Bugugare — moraju se plaćati krvlju naših vojnika.“

Za zaštitu rusko-rumunjske granice. U posljednjem rumunjskom krunskom vijeću došlo je do jednoglasnog zukičaka, da se ima četvrti vojni zbor za zaštitu rusko-rumunjske granice držati u mobilnom stanju. Časnici tog zbora, koji su na dopustu, dobili su nalog, da se smjesta vrate svojim pukovnijama.

Četiri milijuna ruske vojske na fronti od Rige do rumunjskih granica. Prema izjavi japanskog potpukovnika Sukobe, koji se je vratio sa ruske fronte u Tokio, ima Rusija na fronti od Rige pa do rumunjskih granica najmanje četiri milijuna ruske vojske. Na svako 120 momaka dolazi i časnik.

Uskraćena dozvola za držanje sveruskoga slavenskoga kongresa u Petrogradu. Iz Petrograda javljaju da je ministarski predsjednik Štirmer uskratio održanje sveruskoga slavenskoga kongresa u Petrogradu. Povod zabrani ima se tražiti u točki programa kongresa: Suzbijanje njemačkoga svjetskoga gospodstva i zaštita slavenskih interesa u slučaju budućie diobe balkanskoga poluotoka. Zabrana je došla nečovjivano, pa su priredjivaci ponovno zamolili Štirmera, da bi dozvolio održanje kongresa, no Štirmer je opeta dozvolio uskratio.

Ruska spijunaza u Rumunjskoj. Sa ruske granice dolazi vijest, da je posve sigurno te rusko ministarstvo vanjskih posala poslalo ruskom poslaniku u Bukareštu velike svote novčeve. Naše dr. Silvester obratio se na vladu u Rumunjskoj, u svrhu da Rumunjska stupi u kolo antante, a namijenjen je također i ruskim spijunima, kojih je sada vrlo mnogo u Rumunjskoj. Rusija je organizovala u Rumunjskoj vrlo dobru obavješnu službu, tako da su joj znana sva poduzeća centralnih vlasti, rumunjske vojne uprave i Bugara u Srbiji i Macedoniji.

Zastupnik Malik u ruskom zarobljenstvu. Parlamentarna korespondencija javlja: Prigodom zauzeća Przemysla pao je zastupnik Malik u rusko zarobljenstvu, te se sada nalazi među zarobljenicima u Irkutsku. Predsjednik zastupničke kuće dr. Silvester obratio se na vladu s molbom da poduzme korake glede izmjene zastupnika Malika. Ministar predsjednik gđr Štirng saopćio je predsjedniku dr. Silvestru, da će ratno ministarstvo poduzeti preko ministarstva vanjskih posala korake, pošto bi izmjena bila moguća u slučaju, ako je zastupnik Malik vojno nesposoban. Pošto je nedavno zast. dr. Heilinger sa-

znao od jednoga izmijenjenoga invalida, da je Malik bio otkriven na vratu, zamolio je predsjednika Silvestra, da poduzme daljije korake. — **Essad-paša sudan na smrt.** Kako je poznato, bio je Essad-paša pozvan pred ratno sudiste u Carigradu, jer je optužen, da je radio zajednički sa neprijateljima turske i nezinih saveznika. „Politická Korespondencja“ javlja, da je ratno sudiste osudilo Essada na smrt i istodobno zaplijenilo njegov kiosk kod Erenkima.

Molbe za oprost od vojne službe. Budimpeštanska trgovačka komora upozoruje, da se molbama za oprost od vojne službe obni obvezanika, koji kod smote budu sposobnima proizvodnje, imade priložiti pučko-ustajeli iskazni list i pripisani opis u dva, a kod austrijskih državljana u 4 primjerka. Poduzeća, koja traže oprost za svoje namjestnike, nemaju što priložiti i iskaz o tome, koliko je namjestnika poduzeće imalo prije rata, koliko je od njih za vrijeme rata pošlo u vojničtvu, koliko namjestnika poduzeće sada imade i kako dugo je koji u službi poduzeća. Molbe, koje ne će imati takovih priloga, jednostavno će se odbiti po ministarstvu. (H. L.)

Novo ruske čete za Francusku. Prdima vijestima ruskih novina imali bi nasokoro stići u Francusku novi kontigenti ruskih četa, koji su jur na putu.

Reorganizacija ruske balističke flote. „Abendzeitung“ javlja, da se reorganizacija ruske balističke flote, koja je počela u martu, može smatrati gotovom. Došlo je do promjena u admiralratskom štoferu i na višim zapovjedničkim mjestima. Englezi su preuzeli vodstvo podmornica, dok je vodstvo artiljerije povjerenje englesko-francuskim misijama.

Jedna izjava o izostaloj ofenzivi antante na Balkanu. Na sve to neustrpljivije zahtjeve antante, piše pukovnik Egi u „Basler Nachrichten“: „Da su svi ti zahtjevi preuranjeni i nepromišljeni. On veli, da bi se bugarske i njemačke čete, koje sada miruju, počele micati pod vrlo povoljnimi uvjetima, čim bi Sarraolova vojska sama kušala, da stupi u ofenzivu. Da se privuče operacijama antante i Rumunjskoj, naravski, da se nije smetnulo s uma, ali od oživotvorenja toga moglo bi se doći istom onda, kad bi poduzeća saveznika uspjela. Kad bi bila Sarraolova vojska potučena — što se nije smjelo isključiti, ako se uzme u obzir jakost i sposobnost bugarske vojske, postao bi čitav položaj antantne vojske ne samo na Balkanu već i u Maloj Aziji vrlo kritičan. Nu i pobjeda savezničke balkanske vojske ne bi značila ništa odlučnoga, jer bi centralnim vlastima bio još uvijek otvoren put do Carigrada.“

„HRVATSKI LIST“ može se kupiti u Vodnjanu kod prodaje duhana Detoto već rano jutro.

ISTARSKA POSUJILNICA U PULI.

Tko želi uložiti sigurno svoj novac na štednju, tko ima platići „POSUJILNICE“ interes ili štogod na račun svoj dug, tko bi htio u potrebi da digne koliko iz svog uloška kod „POSUJILNICE“

== taj neka se obrati ==

u „Narodni Dom“ (palata „ISTARSKE POSUJILNICE“) u II. kat na pišarnju Dra. L. SCALIERI, odvjetnika i vojničkog branitelja. I to u svaki delavni dan od 9—12 prije te od 3—7 sati poslije podne.

Posujilnica plaća na uloške 4 ½ % kamata.

Marsilja.

(Konac.)

Marsilja, sa ono par tvrdjavanja na ulazu strane luke, posjeduje i vojništva, osobito alžirskih spahija, al ne pobudjuje nikakva osobitoga zanimanja u crnom haličtu i crvenim blacima ide gotovo uvijek bez sabije, već sa štapiem u ruci. Disciplina mora da je vrlo labava, jer momčad ne pozdravlja uvijek časnici; a i čete, kad idu na vježbe, stupaju u neredne pokrajnim ulicama, dok ih časnici slijede svojim imetom. Kad je ono 1907. za pomorskih vježbu u Biseri potonula francuska podmornica „Narval“, bio sam prisutan vojničkom pogrebu nezninih 12 žrtava. Sa glavna, gdje je dočekalo ratni brod sa lijevnima, vremenom ostalog glavnim časnicima sa momčadom, krene povorka glavnim ulicama sa glazbom prema kolodvoru. Dok su mornari upregli topovska kola sa lijevnima, povrstaše se časnici i ostale oblasti iz lijevnova, a vojnici korolovahu za bok povorkie izvan za drugim. Sa kolodvora, nakon ne baš jednodušno ispaljenog zadnjeg počastnog pozdrava, razširka se momčad bez glazbe svojim posadama. Tu sam se morao i nehotice osvjedočiti onaj naš uzoran vojnički red i onu veselu mladost što uz svirku veselih koračnica znade opteret vojništvo sa glazbom na čelu sve do vojarne.

Marsilja imade prekrasno groblje, kome će i teško prećma naći, je lijepe crkve, s kojima se može kod nas valjda samo bečka prijestolnica usporediti. Osobito je glasovita zavjetna crkva „La Notre Dame de la Garde“ na jednom brjuzjaku poput Trsatkoga, otkuda ti se pruža najljepši vidik na čitavo mjesto i njegovu okolinu.

Na podnožju vijuga ti se podmorska obala posuta vilinama, zelenim baščama i morskim kupalištima, dok ti se tamo dalje na obzoru u moru gube mali otocić sa poznatim „Monte Christo“. Nakon otjecijeljena crkvi od crkve su tamošnji crkveni raspisani, mnoge crkve zatvorene, a svećenici moraju da žive od svojih crkvenih zaslužaka. Vlada je, koliko se sjećam, kanala zatvoriti dapače sve crkve, al je ipak pobojala izgreda po božnog puka, koji je i onako ogorčen, što mora sada dapače i za krštenje da plaća visoke cijene. Zadrželi li u crkvi, lo skoro uvijek najidje na samo otmičenje općinstva. U crkvi nema klupa kod nas, da se stariji ljudi mogu sjediti, već čitav hipe malih pleternih četverokračnih stolica. Iste su inače vrlo lake i zgodne, jer možeš da na njima — prema tome, kako ih okreneš — sjediš ili klečiš. Hoćeš li pako da sjedneš, moraš da podvorniku platiš za nju novčev (5 filira). Isti obilazi čitavo vrijeme crkve sa par stolicu u ruci, nudeći ih na sav glas poboznicima. Osim toga ima u svakoj crkvi po jedan zvonar u svečanoj odori, sa trouglatim napoleonskim školom na glavi u visokim štapiom u ruci. Za vrijeme mise i blagoslova obilazi isti par puta crkvom, udarajući štapiom o pod, dok ga slijede do tri crkvenjaka, pobirući škabacima milostinju u razne namjene. Sani svećenici nose uvijek dugu crnu haljinu, široki šešir i bijelu kurćevu.

Od više kazaljista je bez dvojbe najzgodnije ono operno. Tu nema stajaćih mjesta, već sama sjedala i na galerijama. Publika za galeriju mlađa da čeka do otvorenja na oltaru i to u štedoredivom. Stvari paze na to, da kašnje nadošti budu i posljednji na redu. Publika se pušta brinuti

k blagajni, dok se sva mjesta ne rasprodaju. Time se preduretone onom nepotrebnom taranju i presekraćenju kazaljista, koje sam u drugim mjestima imao često prilike opaziti.

Medju mnogim javnim zavodima, kojima Marsilja obiluje, su najznamenitiji glazbeni konservatorij i trgovačka akademija, na kojoj su najbolje zastupane sve moguće narodnosti, kao Grci, Bugari, Rumunji, Armeni i drugi. Sveučilište za medicinske i pravne nauke nije potpuno; tu opostoji samo takozvana medicinska škola škola za trgovačko i pomorsko pravo. Pravno sveučilište nalazi se u sat udaljenom mjestancu Aix sa bogatom knjižnicom, čok se medicinski fakultet nalazi u glasovitom Montpellieru. Medju djacima ima tamo i preko 800 Rusia obojeć spola. Oni žive i tamo svojim običajima i zajednici; stoga se mnogi nastane u Marsilji, dok nauče dobro francuski. Obično su vrlo prevarantičnog duha, tvrdeći ponosno, da se nalaze u slobodnoj republici francuskoj i ne u despotičkoj Rusiji.

Akropem je Francuska demokratska zemlja, mislim da su visoke škole za siromašnija slojeve gotovo isključene, ako se pomisli, da sama školarina stoji preko 700 franaka godišnje. Pravnici mogu da već nakon 3 godine usmenim i pismenim ispitom svrše svoje nauke, a nakon jednogodišnje prakse da postanu odvjetnici. Ideal je gotovo svih visokih djaka, da se dočepaju kakve masne službe u kolonijama.

Od javnih vrtova su svakako najkrasnjiji „Longchamp“ sa bogatim muzejom i izvjerkanom i 4 kl. dugaćko četalište „Prado“ sa visokim dvo-

redima i lijepim vilama. Tu se gotovo godimice dirže konjske utrke i izložbe. Prigodom jedne kolonijalne izložbe gospodarskih i obrtničkih proizvoda imao sam prilike upoznati silno bogastvo francuskih kolonija, te opaziti, koliko iste leže Francuskoj na srcu. Prekrasno izloženo grozđie u svim mogućim prirodnim bojama i veličinama, sjellio me i nehotice onog iz običane zemlje.

Marsilji živi osim Francuza nešto Grci i Španjolci, te preko 100 hiljada Talijana, većinom zanatlija i vrtničarski radnici. Gotovo svaki parobrod ih doveze iz Genova čitavo hrpu, nakon što su im prikracuju „carabinieri“ pomno pregledali putnike. Francuzi ne trpe te čeljadi, što dolazi trbuhom za kruhom, a još manje talijanski novac. To isto vrijedi još u većoj mjeri za grčki i španjolski novac, svakom nastoje da se ga bilo kako riješi i drugome turne.

Talijani nauče dobrih natucati nešto francuski, te se začudo silno govornici francuski, akropem ne govore nek mešavinu talijanskog i francuskog jezika. Njihova djeca govore već samo francuski. Na taj se način pomalo pofrancuzuju i oni krajevci, gdje je jednom sasna vladao domaći talijanski zivaji, kao na Korsici te na rijevu od Nice sve do talijanske granice. Kraj toga francuska vlada se dozvoljava talijanskim javnim školama. Stoga je baš nepojmljivo, kako su mogli i reidentisti i njihova vada da puste u vida te krasno čisto talijanske krajeve, te posugnuti rukom za našim ubavim primorskim krajevima, koji im ni jesu nikada pripadali, ni po pravu ni po prirodi.

Uništavaite muhe da se ne umnožavaju.
Lipjenke za uništavanje muha dobivaju se kod Jos. Krmpotić u Puli.